

20
GODINA

CENTAR ZA
DEMOKRATSKU
TRANZICIJU

REZIME

.....

Medijsko izvještavanje o
Zakonu o slobodi vjeroispovijesti

.....

Opasne manipulacije i neadekvatna reakcija institucija

Autor/ka:

Dragan Koprivica, Milica Kovačević

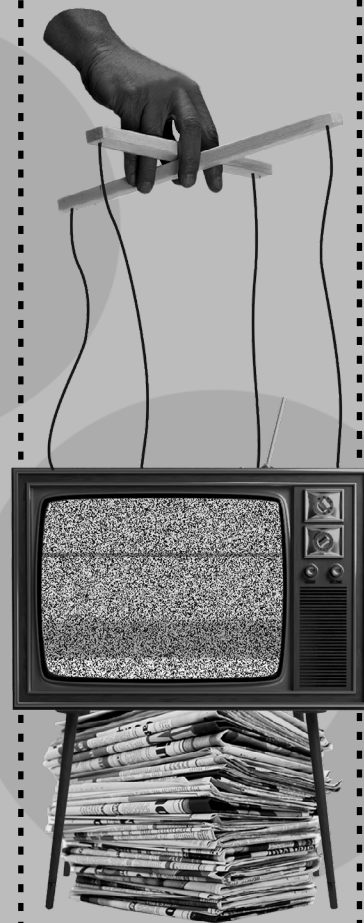

Nakon donošenja Zakona o slobodi vjeroispovijesti pokrenuta je kampanja širenja medijskih manipulacija u medijskom prostoru u kome se kreira mišljenje građana Crne Gore. Od oktobra 2018. godine, kad smo počeli rad na projektu provjeravanja istinitosti pisanja medija – Raskrinkavanje.me, ovo je četvrti veliki ciklus “bombardovanja” dezinformacijama.

Prvi okidač je bio [bezazleni događaj u kotorskom sudu nakon koga je uhapšena Sara Vidak](#) 2018. godine, drugi su bila dešavanja oko [“zabrane” ulaska u Crnu Goru poglavaru SPC Irineju Gavriloviću](#), a onda neočekivano - sport se pretvorio u medijsku histeriju u toku [finala ABA lige 2019. godine](#).

Medijske manipulacije su, i u januaru 2020, po ustaljenom modelu, plasirane u dva pravca. Prvi - opšti, je imao za cilj dovođenje u pitanje vrijednosti zapadnih demokratija, članstva Crne Gore u NATO, postojanje Crne Gore kao države, postojanje crnogorske nacije, građanskog uređenja društva. Sve je to pratilo širenje poznatih lažnih narativa, nebrojene šoviniističke poruke, govor mržnje, uvrede i sl.

Drugi pravac je bio doprinos “debatu” i Zakonu o slobodi vjeroispovijesti. Ovaj nivo imao je za cilj izazivanje i jačanje tenzija i otežavanje dijaloga tj. mogućnosti da ključni akteri na demokratski i prosvijećen način prevaziđu ovaj konflikt.

Dijapazon manipulacija se kretao od potpuno netačnih informacija o sadržaju zakona, preko tendencioznih tumačenja pojedinih njegovih odredbi, širenju lažnog narativa o predaji vjerskih objekata Vatikanu, do značajnog preuveličavanja broja ljudi koji učestvuju u protestnim šetnjama. Kampanja je kulminirala objavom dezinformacije o dolasku specijalnih snaga Kosova sa ciljem “umirenja” protesta u Crnoj Gori.

Najveći dio ovih “vijesti” došao je iz medija registrovanih u Srbiji, a aktivni su bili i mediji iz Rusije i Bosne i Hercegovine (Republike Srpske). Naravno, u svemu su učestvovali i mediji iz Crne Gore, tačnije jedan njihov dio. Bilo je onih koji su pokušavali da što više podrže i pomognu ove medijske manipulacije, ali i onih koji su pristrasnim izvještavanjem pokušavali da kreiraju svoju “kontrakampanju”.

Kabinet Predsjednika Crne Gore, Vlada, neka ministarstva, pa čak i političke partije su, u toku ovih dešavanja, bez neophodne pripreme legislative i procedura, uvele praksu “otkrivanja” lažnih vijesti i na taj način pokušali uticati na rad medija. Tako je izvršna vlast iskazala ambiciju da proširi svoje ustavne ingerencije na ocjene poštovanja novinarskog kodeksa.

Tužilaštvo i policija su dali svoj “doprinos” sprečavanju dezinformacija hapšenjem novinara ili prenosilaca lažnih vijesti koje su optužili da žele izazvati paniku i kaos.

Tim CDT-a i istraživači na našem projektu [Raskrinkavanje.me](https://raskrinkavanje.me) su, u toku januara analizirali stotine članaka, priloga i TV emisija, slijede naši najvažniji zaključci:

1. Medijski prostor Crne Gore je početkom 2020. godine bio meta organizovanog širenja medijskih manipulacija sa ciljem uticanja na događaje vezane za usvajanje Zakona o slobodi vjeroispovijesti. Ovo je najintenzivnija od četiri velike kampanje ovog tipa u prethodnih 18 mjeseci.

2. U širenju ovih manipulacija su učestvovali medijski akteri unutra i izvan Crne Gore, ovoga puta ne samo u online već i u tradicionalnim medijima.

3. Za razliku od prethodnih kampanja dezinformisanja, ovu karakteriše i intenzivnije uključivanje ne samo privatnih medija već i javnih servisa koji su, "prateći" događaje u Crnoj Gori, u nju uključili visoke državne i crkvene funkcionere iz Srbije, a povremeno i iz Bosne i Hercegovine i Rusije.

4. Državne institucije su u procesu suprotstavljanja ovim kampanjama napravile nekoliko propusta i pogrešnih koraka i na taj način, svjesno ili ne, bile dodatni vjetar u leđa za nove dezinformacione kampanje protiv Crne Gore. Ovo je otvorilo legitimno pitanje da li je ponašanje institucija zapravo "lov u mutnom" i pokušaj uticanja na rad medija?

5. Česta izloženost dezinformacijama godinama unazad, nije pokrenula crnogorske institucije na akciju, već su i ovaj talas dočekale nespremljene - bez strateškog pristupa i razvijenih procedura za ove prilike. Umjesto pripreme za ove kampanje, one su za sebe odabrale nesvakidašnju ulogu - da budu te koje "otkrivaju" lažne vijesti. Tako su mediji umjesto demantija od institucija dobili etikete koje se mogu tumačiti kao pokušaj nedozvoljenog uticaja na njihov rad.

6. Institucije koje pripadaju represivnom aparatu (policija i tužilaštvo) su otišle korak dalje i napravile još veću grešku, i opredijelile se za hapšenja pojedinaca pod optužbama za širenje panike i prenošenje lažnih vijesti.

7. AEM je, u prošlosti, neadekvatno reagovala na ove pojave i nije uticala na emitovanje spornih sadržaja. Nije, makar na kratko, zaustavila onaj dio kampanje koji se dešavao na televizijama koje se ne emituju iz Crne Gore. Nije stvorila jasnu pravnu osnovu da spriječi emitovanje sadržaja koji predstavljaju govor mržnje ili opasnost po nacionalnu bezbjednost. Nedostatak reakcije otvorio je pitanje o postojanju političkog interesa vlasti da se ovi sadržaji emituju, kao i da li je dosadašnje djelovanje AEM-a na ovom polju bilo u skladu sa javnim interesom?

To što nam nedemokratski akteri i protivnici zapadnih vrijednosti pokušavaju podvaliti nacionalizam, šovinizam, što nas vrijeđaju ili izazvaju tenzije i sl, ne daje nikome za pravo da im se neprimjereno i nedemokratski suprotstavlja – postoji samo jedan put - jačanje pravila, procedura i nezavisnih institucija... I još nezavisnijih medija.

Zato je vrijeme za **akciju** jer će naredna kampanja ovog tipa brzo doći. **Usvojimo konačno** medijske zakone sa maksimalnim stepenom konsenzusa. **Okupimo ekipu** ljudi koja zna kako se demokratska društva bore protiv medijskih manipulacija. **Napravimo kalendar** djelovanja i odmah počnimo raditi - jednu po jednu važnu stvar. **Pripremimo strategiju**. **Mijenjajmo zakone** u ovoj oblasti, uz maksimalnu zaštitu prava na slobodu izražavanja, onako kako to rade demokratske države. **Pripremimo podzakonske akte** koji će definisati procedure suprotstavljanja ovim pojavama bez mogućnosti zloupotreba. **Pripremimo intenzivne kampanje** podizanja nivoa medijske pismenosti građana. **Dajmo ingerencije** nezavisnoj instituciji da efikasnije vodi ovu borbu. **Budimo dobar primjer** drugima, a ne podstrek za opravdanje novih kampanja.

{ Sljedeći udar dočekajmo sa pravim demokratskim odgovorom }
{ - ili priznajmo da smo slični onima koji nas napadaju. }

